

# «بریکس» چیست و چرا ایران به دنبال عضویت در این سازمان است؟

25 مرداد 1402

ایران با عضویت در بریکس این فرصت را خواهد داشت تا به سبب موقعیت ممتاز جغرافیایی اش به چهارراه تجاری بریکس تبدیل شود. آفریقای جنوبی بیشترین تمایل را برای عضویت هر چه سریعتر ایران در بریکس نشان داده است. به تازگی عضویت ایران در بریکس با جدیت در میان اعضای این سازمان مطرح شده و مراحل مربوطه نیز در حال طی شدن است. هر چند که واکنش کشورهای مختلف از اعضای اصلی گرفته تا قدرتهای غربی نسبت به این اتفاق متفاوت بوده است. اما باید در نظر داشت که جایگاه جغرافیایی کشورمان با بسیاری از کشورهای عضو بریکس متفاوت است به نحوی که کارشناسان امر حضور رسمی ایران در این سازمان را نقطه عطف بزرگی در روابط تجاری کشورهای بریکس قلمداد می‌کنند، چراکه ایران به‌زعم بسیاری می‌تواند به چهارراه تجاری بریکس تبدیل شود. بریکس در سال 2009 به رهبری اقتصادهای نوظهور تشکیل شد که پنج کشور ذیل هسته اصلی این سازمان بزرگ بین‌المللی را تشکیل می‌دهند: برزیل (B)، روسیه (R)، هند (I)، چین (C) و آفریقای جنوبی (S).

## عضویت ایران

ژوئن 2023، جمهوری خلق چین برای نخستین بار از رییس‌جمهور کشورمان از ایران برای عضویت در بریکس دعوت به عمل آورد. پیش از آن هم وزیر خارجه هند نسبت به عضویت ایران در این سازمان ابراز تمایل کرده بود. ایران از طرفی به عنوان منبع تامین‌کننده انرژی و نیروی انسانی توانمند و از طرف دیگر فراهم‌کننده ترانزیت میان کشورهای اصلی عضو بریکس می‌تواند نقش موثری در این میان ایفا کند.

## جایگاه ترانزیتی ایران در بریکس

نظر به محدودیت ترانزیتی روسیه برای دسترسی به گلوگاه‌های ترانزیتی بین‌المللی (به دلیل جایگاه نامطلوب جغرافیایی) و همچنین پیش آمد جنگ اوکراین و آینده نامعلوم تجارت روسیه با غرب، این کشور به مراتب نیاز بیشتری برای دسترسی آسان به کریدورهای ترانزیتی مطلوب و ارزان دارد تا علاوه بر رفع نیازهای داخلی خود بتواند با کشورهای مشترک‌المنافع به آسانی تجارت کند. از این رو ایران مناسب‌ترین مسیر روسیه به محدوده آب‌های آزاد قلمداد شده که این کشور را به دیگر اعضای بریکس و عملاً آب‌های بین‌المللی متصل می‌کند.

## نقش آفرینی ایران به عنوان چهارراه تجاری بریکس

کشور ما از طرفی دسترسی دریایی به هند و آفریقا داشته و از طرف دیگر از طریق مسیرهای چندگانه (ترکمستان، قزاقستان، قفقاز به روسیه و همچنین مسیر دریای خزر) به فدراتیو روسیه متصل است. از

طرفی دیگر انتظار می‌رود که تکاپوی آفریقایی‌ها برای پیدا کردن مسیر جایگزین کانال سوئز، آنها را به کریدور جنوب شمال ایران سوق دهد.

به گونه‌ای که ایران بتواند به عنوان رابط بین کشورهای شرق، مرکز و جنوب آفریقا با روسیه و شمال اروپا نقش آفرینی کند. هر چند که در سال‌های گذشته رقابت گسترده‌ای بین کشورهای منطقه برای تبدیل شدن به محور ترانزیتی و تاثیرگذاری در حمل و نقل بین‌المللی شکل گرفته است. پاکستان با ساخت قطار از بندر گوادر تا شمال این کشور (با سرمایه‌گذاری چین)، عراق با توسعه بندر فاو و ارتباط آن با ترکیه از طریق سامانه ریلی پرسرعت (سرمایه‌گذاری توسط کره جنوبی در فاو و طراحی قطار برقی توسط ایتالیا) از جمله پروژه‌هایی هستند که کشورهای همسایه ایران برای ایجاد کریدور ترانزیتی در منطقه به اجرا در می‌آورند، اما این قبیل طرح‌ها دلیلی بر ضعیف شدن موقعیت ویژه جغرافیایی کشورمان نیست. ایران به عنوان یک قدرت منطقه‌ای و تاثیرگذار با برخورداری از نیروی انسانی مستعد نه تنها توان تبدیل شدن به مقصد اول بارهای ترانزیتی را داراست، بلکه ظرفیت عظیم بازار داخلی کشورمان خود مشوق بسیاری از کشورها برای استفاده از این بازار جذاب 90 میلیونی است.

### روس‌ها تا چه اندازه به حضور ایران در بریکس چشم دوخته‌اند؟

نباید فراموش کرد که بعد از برافروخته شدن آتش جنگ در اوکراین عملاً مسیر مطمئن و امن تجاری روس‌ها بسته شده و حتی پس از پایان جنگ نیز تا سال‌ها مهر و نشان و اثرات جنگ از پیشانی آنها پاک نخواهد شد. در حال حاضر یکی از مطمئن‌ترین مسیرهای ترانزیتی برای دسترسی روسیه به آب‌های گرم خاکی ایران است. هفته گذشته سرگئی ریابکوف معاون وزیر خارجه روسیه که برای شرکت در کنفرانس دو روزه «ایران و بریکس» به تهران سفر کرده بود در ارتباط با عضویت دایم ایران در این سازمان گفت: زمان آن خواهد رسید که ایران عضو دایم بریکس شود، اما تحقق این مساله زمان‌بر خواهد بود.

### آفریقای جنوبی و پل ارتباطی ایران برای عضویت سریع در بریکس

در میان تمامی اعضای بریکس، آفریقای جنوبی به عنوان اقتصاد برتر قاره سیاه بیشترین تمایل را برای عضویت ایران در بریکس از خود نشان داده است. این موضوع را می‌توان در سفر اخیر وزیر خارجه کشورمان به پرتوریا دید، جایی که دو کشور سعی در توسعه روابط تجاری و سیاسی با یکدیگر دارند. در این رابطه بازار نوشت: آفریقای جنوبی می‌تواند سنگ بنای استراتژی «جنوبی» ایران باشد که هدف آن تقویت روابط با کشورهای آفریقایی و آمریکای جنوبی است. ایران همواره در طول تاریخ مناسبات گرم و دوستانه‌ای با آفریقای جنوبی به عنوان یکی از کشورهای عضو بریکس داشته است. دوستی‌های قدیمی و عدم منفعت‌طلبی بر سر نفت، انرژی هسته‌ای دو کشور و پروژه‌های بزرگ تجاری بخشی از زوایای همکاری میان دو طرف بوده است. روابط حسنه دو کشور می‌تواند مسیر تهران برای عضویت در بریکس را هموارتر کند و این موضوعی است که قویاً مدنظر دولتمردان ایرانی است. امیرعبداللهیان در نشست خبری مشترک با نالدی پاندور، هم‌تای آفریقای جنوبی خود گفته است: ما امیدواریم با حمایتی قوی که از آفریقای جنوبی انتظار داریم، از فرصت عضویت سریع (در بریکس) بهره‌مند شویم. نگاه ما در عضویت در بریکس، تقویت چندجانبه‌گرایی است. ما از عضویت کشورهای مختلف با هدف نیرومندسازی هرچه بیشتر بریکس استقبال می‌کنیم.